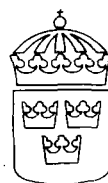

Socialförsäkringsutskottets betänkande

1988/89:SfU4

Uppehålls- och arbetstillstånd m.m.

1988/89
SfU4

Sammanfattning

I betänkandet behandlas fyra motioner från den allmänna motionstiden 1987/88 rörande uppehållstillstånd m.m. för utlänningar som utan att söka asyl önskar studera eller arbeta i Sverige samt arbetsgivares skyldighet att anmäla anställning av utlänning.

Utskottet avstyrker samtliga motionsyrkanden. Ett särskilt yttrande (m, fp, c) rörande arbetsgivaranmälningar har fogats till betänkandet.

Motioner

1987/88:Sf513 av Sten Svensson och Inger Koch (m) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att avskaffa utlänningslagens bestämmelser om arbetsgivares skyldighet att till polismyndighet anmäla när utländsk medborgares anställning påbörjats resp. upphört.

2. att riksdagen i andra hand, vid avslag på yrkande 1, som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om information från skattemyndigheten till arbetsgivare.

1987/88:Sf524 av Ylva Annerstedt (fp) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär en översyn av de författningar som reglerar uppehålls- och arbetstillstånd för personer med specialistkompetens i syfte att underlätta för specialister att komma till Sverige samt att göra dessa regler klara och entydiga.

1987/88:Sf528 av Bertil Danielsson m.fl. (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om enklare regler vid rekrytering av utländsk arbetskraft till bärplockning.

1987/88:Sf535 av Jan Fransson m.fl. (s) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en översyn av rutinerna för uppehållstillstånd för gäststuderande.

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utomnordiska gäststuderande vid Rudolf Steinerseminariet och Skillebyholm.

Uppehålls- och arbetstillstånd

Bestämmelser om rätten för utlänningar att vistas i och ha anställning i Sverige finns i utlänningslagen (1980:376), UtlL, och i utlänningsförordningen (1980:377), UtlF. Bestämmelserna är utformade så att regeringen i lagen ges bemyndigande att föreskriva tillståndsskyldighet och att tillståndsskyldigheten föreskrivs i förordningen. Regeringen är emellertid bunden av de riktlinjer för utlänningspolitiken som lades fast år 1968 och som riksdagen bekräftat senast vid behandlingen av proposition 1983/84:144 om invandrings- och flyktingpolitiken (se SfU 30, rskr. 410).

En utlänning får i princip inte vistas i Sverige utan tillstånd (10 § UtlL och 30 § UtlF). En utlänning får inte heller utan tillstånd ha anställning i Sverige (20 § UtlL och 46 § UtlF). Undantag från tillståndsskyldigheten gäller i första hand för nordiska medborgare. Uppehålls- och arbetstillstånd utfärdas enligt huvudregeln av statens invandrarverk (19 § resp. 24 § UtlL).

Uppehållstillstånd, som enligt huvudregeln skall vara beviljat före inresan, ges för viss tid eller som permanent uppehållstillstånd.

Ett skäl att ge uppehållstillstånd är enligt 31 § UtlF att vistelsen avser studier. En utlänning som har antagits till grundläggande högskoleutbildning eller däremot svarande preparandutbildning får inte utan särskilda skäl vägras uppehållstillstånd för studietiden (38 § UtlF). Riktlinjer för beviljande av uppehållstillstånd i dessa fall ges i proposition 1983/84:115 om gäststuderande i högskolan (se UbU 1984/85:3, rskr. 20). Enligt dessa skall prövning av frågorna om uppehållstillstånd, anvisande av plats i preparandutbildning och preliminär antagning till grundläggande högskoleutbildning göras i ett samordnat förfarande före den sökandes ankomst till Sverige.

I motion Sf535 kritiserar Jan Fransson m.fl. invandrarverkets bedömning av vissa ärenden om uppehållstillstånd för studier och anger som exempel att uppehållstillstånd under hösten 1987 inte beviljades för studier vid Rudolf Steinerseminariets biodynamiska tvååriga linje vid Skillebyholm. Motionärerna begär därför i yrkande 1 ett tillkännagivande om behovet av en översyn av rutinerna för uppehållstillstånd för gäststuderande samt i yrkande 2 ett tillkännagivande om att samtliga utbildningslinjer vid Rudolf Steinerseminariet och Skillebyholm bör behandlas lika i fråga om rätten till uppehållstillstånd för gäststuderande.

Invandrarverket har i sin tillståndsprövning att följa de tidigare nämnda riktlinjerna och samråder vid bedömningen av en utbildning i tveksamma fall med universitets- och högskoleämbetet. Normalt betraktar verket alla utomnordiska studerande vid någon form av högskola som gäststuderande. Verket har enligt praxis beviljat uppehållstillstånd för andra studier än högskolestudier under maximalt ett år. I några fall har verket gjort undantag från denna praxis och beviljat tillstånd för längre tid. Verket har sålunda numera, enligt vad utskottet erfarit, beslutat om undantag från praxis även såvitt avser den tvååriga biodynamiska linjen vid Rudolf Steinerseminariet i Järna (Skillebyholm).

Utskottet finner med hänsyn till det anförda inte skäl föreligga för

Undantag från skyldigheten att ha *arbetstillstånd* gäller utom för nordiska medborgare också för dem som har permanent uppehållstillstånd. Ett annat undantag gäller utländska gäststuderande under tiden 15 maj–15 september.

Frågan om utomnordisk arbetskraftsinvandring behandlades i den inledningsvis nämnda propositionen 1983/84:144 om invandrings- och flyktingpolitiken. Som undantag från principen att utomnordisk arbetskraftsinvandring inte bör vara tillåten nämns i propositionen (s. 61) främst nyckelfunktioner inom industrin och näringslivet i övrigt samt inom vissa andra samhällsområden. Vidare nämns personer som behövs för kvalificerad forskning, produktutveckling eller introduktion av en ny teknologi, liksom inom det kulturella området. Även andra undantag bör enligt propositionen kunna göras under särskilda förhållanden, inte minst i fall då arbetstagare med den utbildning och erfarenhet som behövs i ett visst fall inte finns att tillgå i Sverige. Liksom tidigare får det ankomma på arbetsmarknadsstyrelsen att i samråd med arbetsmarknadens parter genom praxis klarlägga i vilka fall undantag bör kunna ske. – I fråga om sådana anställningar som ingår som ett led i ett internationellt utbyte bör enligt propositionen vidare arbetstillstånd regelmässigt ges och begränsas till att avse anställning inom ett visst yrke hos en viss arbetsgivare. En förutsättning för att sådan arbetskraft skall accepteras är att det är fråga om anställningar som inte står öppna för arbetsmarknaden. Under sådana förhållanden är det vidare angeläget att Sverige för en generös tillståndspolitik, särskilt som vi för egen del har behov av en motsvarande attityd från andra länders sida.

I utlänningsförordningen föreskrivs också att arbetsmarknadsstyrelsen – i den utsträckning det är möjligt och efter hörande av arbetsmarknadens parter – skall meddela riktlinjer för tillståndsärenden med hänsyn till läget på arbetsmarknaden. Invandrarverket skall, innan verket beviljar arbetstillstånd, samråda med arbetsmarknadsstyrelsen. Detta anses ha skett, om verket följer meddelade riktlinjer (55 § UtIF).

Ylva Annerstedt kritiserar i motion Sf524 ett fall då arbetstillstånd vägrades ett par personer som skulle arbeta som kockar på en indisk restaurang i Stockholm samt anför att det är uppenbart att de författningar vi har för att reglera arbets- och uppehållstillstånd för personer med speciella kvalifikationer inte är tillfyllest i ett modernt samhälle. I motionen hemställs att riksdagen hos regeringen begär en översyn av de författningar som reglerar uppehålls- och arbetstillstånd för personer med specialistkompetens i syfte att underlätta för specialister att komma till Sverige samt att göra dessa regler klara och entydiga.

Bertil Danielsson m.fl. tar i motion Sf528 upp problem med arbetskraft inom bär- och grönsaksodlingen. Motionärerna kritiserar att skördearbetare måste söka arbetstillstånd före inresan till Sverige och att det krävs att arbetsgivaren tillhandahåller bostad. Motionärerna begär ett tillkännagivande om att enklare regler behövs vid rekrytering av utländsk arbetskraft till bärplockning.

Arbetsmarknadsstyrelsen har i enlighet med utlänningsförordningen meddelat riktlinjer för arbetstillståndsärenden. Gällande riktlinjer omfattar bl.a.

kockar och bärplockare. I fråga om kockar med utbildning och erfarenhet vid vissa restauranger kan enligt riktlinjerna arbetstillstånd ges generellt inom ramen för internationellt utbyte; i fråga om specialkockar bör samråd ske i det enskilda fallet för bedömning av om tillstånd kan ges inom den nämnda ramen. I fråga om bärplockare kan enligt riktlinjerna tillfälliga arbetstillstånd ges under skördesäsongen.

Enligt utskottets uppfattning finns inte skäl att ompröva uttalandena i proposition 1983/84:144 om utomnordisk arbetskraftsinvandring som ovan redovisats och som riksdagen godkänt. Utskottet anser inte att någon närmare precisering av arbetsmarknadsstyrelsens riktlinjer behövs och utskottet förutsätter att gällande riktlinjer följs. Utskottet avstyrker därför bifall till motionerna Sf524 och Sf528.

Arbetsgivaranmälningar

Med stöd av 9 § UtIL har regeringen föreskrivit skyldighet att i vissa fall göra anmälan om anställning av en utlänning, 62 § UtIF. Invandrarpolitiska kommittén (IPOK) föreslog i betänkandet (SOU 1983:29) Invandringspolitiken – Förslag (s. 176 ff.) att denna anmälningsskyldighet skulle avskaffas. Kommittén åberopade att den sammanlagda nyttan inte var så stor att den motsvarade de resurser som åtgick. Härvid pekade kommittén särskilt på att en arbetsgivare som anställer en utlänning som saknar erforderligt arbetstillstånd, dels kan ådömas böter eller fängelse, dels kan åläggas utge en särskild arbetsgivaravgift.

Sten Svensson och Inger Koch hänvisar i motion Sf513 till IPOK:s förslag att avskaffa anmälningsskyldigheten och anser att det är hög tid att göra detta. Enligt motionärerna är det stor risk att arbetsgivare ofta bryter mot föreskriften om anmälningsskyldighet på grund av okunnighet antingen om att föreskriften finns eller om att den anställda är utlänning. Motionärerna begär därför i yrkande 1 att riksdagen beslutar att avskaffa anmälningsskyldigheten. I andra hand, vid avslag på yrkande 1, begär motionärerna i yrkande 2 ett tillkännagivande att skattemyndigheterna bör förse skattsedlar för utländska medborgare med information om att den skattskyldige inte är svensk medborgare.

Utskottet behandlade frågan om arbetsgivaranmälan senast i sitt av riksdagen godkända betänkande SfU 1987/88:9 (s. 10). Utskottet hänvisade till att frågan aktualiserats inom den pågående översynen av utlänningslagen och utgick med hänsyn därtill från att frågan skulle komma att övervägas inom regeringkansliet i samband med beredningen av utredningens kommande betänkande.

I betänkandet (SOU 1988:1) Översyn av utlänningslagen anges (s. 172) att företagna undersökningar ger vid handen att anmälningsskyldigheten är av begränsat värde samtidigt som de administrativa kostnaderna är höga. Det föreslås därför att anmälningsskyldigheten försöksvis avskaffas, men att regeringen alltjämt får möjlighet att föreskriva sådan anmälningsskyldighet.

Det nämnda utredningsbetänkandet är nu under beredning inom regeringkansliet. Utskottet, som utgår från att frågan om arbetsgivaransmäl-

ningsskyldighet övervägs i detta sammanhang, finner med hänsyn härtill att motion Sf513 inte bör föranleda något riksdagens uttalande. 1988/89:SfU4

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *uppehållstillstånd för gäststuderande*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Sf535,
2. beträffande *arbetstillstånd vid specialistkompetens*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Sf524,
3. beträffande *arbetstillstånd för bärplockning*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Sf528,
4. beträffande *arbetsgivaranmälningar*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Sf513.

Stockholm den 8 november 1988

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Doris Håvik

Närvarande: Doris Håvik (s), Börje Nilsson (s), Gullan Lindblad (m), Ulla Johansson (s), Karin Israelsson (c), Margit Gennser (m), Nils-Olof Gustafsson (s), Ingegerd Elm (s), Margareta Persson (s), Barbro Sandberg (fp), Rune Backlund (c), Margó Ingvarsson (vpk), Ragnhild Pohanka (mp), Maud Björnemalm (s), Christina Pettersson (s), Bertil Persson (m) och Maria Leissner (fp).

Särskilt yttrande

Arbetsgivaranmälningar (mom. 4)

Gullan Lindblad (m), Karin Israelsson (c), Margit Gennser (m), Barbro Sandberg (fp), Rune Backlund (c), Bertil Persson (m), Maria Leissner (fp) anför:

Enligt vår mening visade redan invandrapolitiska kommittén i sitt betänkande (SOU 1983:29) Invandringspolitiken – Förslag på ett övertygande sätt att det inte längre finns skäl för att generellt ha arbetsgivaranmälningarna kvar utan att det är tillräckligt med stickprovskontroller. Frågan har därefter även behandlats i betänkandet (SOU 1988:1) Översyn av utlänningslagen där det föreslås att anmälningsskyldigheten försöksvis skall tas bort. Eftersom detta betänkande är föremål för beredning inom regeringskansliet och vi utgår från att anmälningsskyldigheten kommer att avskaffas, avstår vi nu från att reservera oss i frågan.

